

ISSN 1728-7804

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Kazakh National Pedagogical University after Abai

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

«Филология ғылымдары» сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological sciences»
№1(67)

Алматы, 2019

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Рахметұлы С. Рақымжан Отарбаевтың «Шыңғыс ханның көз жасы» хикаяты хақында // Qasym.KZ. – 2016. – 18-тамыз.
- 2 Әлбоным Д. Шыңғыс-Қаған. – Алматы: «Ценные бумаги» баспасы, 2018. – 208 б.
- 3 Сәнік З. Көптамдық шығармалар жинағы: Тұғырыл хан. Қайрақбай. Демелжан. 6-том. – Алматы: «Ан Арыс» баспасы, 2017. – 352 б.
- 4 Есім Ф. Место средоточия святынь // <https://www.kazpravda.kz/news/kultura/mesto-sredotochiya-svyatin?print=yes>
- 5 Алаи-хан и Джучи – это одно лицо? // Источник: <http://e-history.kz/ru/publications/view/2199> © e-history.kz; Источник: М.-Х.Сүлейманов. Эра Чингисхана в истории казахской нации (степная диалогия), 2-изд.доп., перераб., Алматы, «Зергер Ильяс», 2009
- 6 Шәкенұлы Ж. Жалғыздың үні. – Алматы: «Ақ отқу» баспасы, 2010. – 407-409 б.
- 7 Ергалиев Е. Шыңғыс хан – түрік дүниесін біріктіруші // Шығысхан. – 2015. – №4 (17). – 237-238 б.
- 8 Мәжішев Ж. Қазіргі моңғолдар Шыңғысханның шынайы мұрагері ме? // Шығысхан. – 2016. – №1(18). – 238 б.

МРНТИ 17.82.10

Б.С. Сарбасов¹, Б.Ш.Қожекеева²

^{1,2} Ф.ғ.к., қауымдастырылған профессор, Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан,

М.МАҚАТАЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІГІ

Аңдатпа

Мұқағали Мақатаев – қазақтың ұлттық рухани мұрасының ұшан теңіз байлығын еркін меңгерген ақын. Ажарлау құралдары мен эпитет, тенеу, аллитерация, ассонанс ақын шығармаларының айнымас құралы.

Суреткер қазақ поэзиясын өзіндік жаңа эпитеттер, тенеулермен, өлең өрнегі дыбыстық әсем айшықтармен байытқан. Айшықтаудан Мұқағали Мақатаев тудырған тың арнаулар, қайғалаулар, эпифора мен анафора психологиялық егіздеу қазақ поэзиясының бұл саладағы поэтикалық үлгісі болып табылады.

Мұқағали Мақатаевтың басты еңбегі поэзияда, шеберлігі де осы жанрда. Отан, Жер-ана, табиғат, махаббат лирикаларында лирикалық кейіпкердің туған жерге деген сүйіспеншілігін, табиғатты бейнелеуінде оқырманды еріксіз елітетін әсем суреттеулер, сүйіспеншіліктегі жалған сезімге қарсы бағыптағы шынайылықты дәріптейтінін көреміз.

Қаламгердің сөз қолданыстарындағы және өлең өлшемдеріндегі шеберліктері ерекше. Ақын халқының бай сөздік қорын, айшықты сөз иірімдерін жақсы меңгергендігін байқатты. Бұл оның халық ауыз әдебиеті мен жазба әдебиетіміздің асыл қазыналарынан еркін сусындап, ерінбей ізденгендігінің белгісі. Өлеңдегі әуенділік, ішкі ұйқас, дыбыс үндестігі, аллитерация, ассонанстар да оның поэтикасының ажарлау құралдарының қатарынан орын алды.

Кілт сөздер: Лирикалық кейіпкер, суреткерлік шеберлік, поэтикалық тіл, көркемдік ерекшелігі

Б.С. Сарбасов¹, Б.Ш.Қожекеева²

^{1,2}Кандидат филологических наук, ассоциированный профессор (доцент),
Казахский государственный женский педагогический университет,
г. Алматы, Казахстан

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ХАРАКТЕР ПРОИЗВЕДЕНИЙ М.МАҚАТАЕВА

Аннотация

Мукағали Мақатаев – поэт, который свободно освоил духовное наследие казахского народа. В его работах можно точно увидеть шифовку и эпитет, сравнение, аллитерацию и ассонанс.

Бегманова Б.С., Сембаева Н.Н. Ғ. Жайлыбай лирикасындағы көркемдік ізденістер.....	129
Begmanova B.S., Sembaeva N.N. Artistic searches in the lyrics of G.Zhaylybay.....	
Бекбосынов М.Н., Танжарықова А.В. Абай аудармаларының гуманистік, азаттық мәндер.....	132
Bekbosinov M.N., Tanzharukova A.V. At the source of Abai studies	
Гахраманова Н. Крах советского государства: политико-идеологические, социально-экономические и морально-нравственные факторы (на основе сравнительного анализа «социализма» низами и русско-большевистского «социализма»).....	138
Gahramanova N. The collapse of the soviet state: political-ideological, socio-economic and moral factors" (based on a comparative analysis of "socialism" by nizami and the russian-bolshevik "socialism").....	
Гусейнова Д.Г. Роль «Сама» в состоянии вадж человека в суфийском мировоззрении.....	143
Huseynova D.G. The role of "Herself" in the state of the wajad of a person in the sufi worldview.....	
Каримова Г.С. Серік Асылбекұлы драмаларындағы образдар әлемі	148
Karimova G.S. Imaginary world in dramas by Serik Asylbekuly.....	
Қожекеева Б., Қаршабек А. Сопылық танымның төл әдебиетіміздегі тармақтары.....	156
Kozhekeev B., Karshabek A. Influence of sufian knowledge in native literature.....	
Машакова А.К., Милеуша М.Х. Жанр семейной хроники в творчестве Д.Булатовой.....	160
Mashakova A.K., Habutdinova M.M. Family chronicle genre in creative writings of D.Bulatova.....	
Ойсылбай А.Т. XX ғасыр басындағы қазақ романдарындағы (1910-1917 жж.) ұлттық код.....	165
Oisylbay A.T. The national code in the kazakh novels of the early XX century (1910-1917).....	
Орда Г.Ж., Сарсенбаева Ж.Б. Д.Әлбозымның «Шыңғыс - каган» тарихи романының көркемдік ерекшелігі.....	170
Orda G.Sh., Sarsenbayeva Zh.B. Artistic features of the historical novel of D.Albosym "Chinghis kagan".....	
Сарбасов Б.С., Қожекеева Б.Ш. М.Мақатаев шығармаларының көркемдік ерекшелігі.....	175
Sarbasov B.S., Kozhekeeva B. Artistic character creativity of M.Makatyev's.....	
Сейсенбиева Э.С., Бегманова Б.С. А.Ұлымжіуліның дини-киссаларының көркемдік ерекшелігі.....	180
Seisenbiyeva E.S., Begmanova.B.S. Artistic features of religious poem A.Ulimzhily.....	
Танжарықова А.В., Сатмирова Д.А. Дидахмет Әшімханұлының «Зәуаль» әңгімесіндегі кие мотиві.....	188
Tanzharukova A.V., Satemirova D.A. Motives of sociality in story by Didakhmet Ashimkhanuly "Zaua!".....	
Тенбаева А.М. Об образной системе современного поэтического текста.....	193
Tenbayeva A.M. On the image system of the modern poetic text.....	

Поэт в казахскую поэзию добавил новую звучания, используя свои новые эпитеты, сравнения, посвящения, повторения, эпитеты, анафоры которые являются поэтическим примером произведений Мукгали Макаатаева.

Он боготворил родину, родную землю, в любовных лириках- любовь героя в свою родину, в описаниях природы- прекрасное описание леса, в любовных сценах-искренность, которая противоположна лжи. Этот жанр является главным творением поэта и его мастерства.

Мастерство поэта особенный в использовании слов и в размерах поэзии. Поэт показал народу, что он умело использует лексику и у них богатый словарный запас. Это плод того, что он не уставая изучал ценные сокровища устной народной и письменной литературы. А также в поэзии звучность, внутренняя рифма, звуковая гармония, аллитерация и ассонансы являются поэтическим украшением.

Ключевые слова: Художественный характер, поэтическое мастерство, поэтическое язык, лирическое образы.

B.S.Sarbasov¹, B.Kozhekeev²

^{1,2}*Candidate of Philological Sciences, Associate professor, Kazakh State Women's Teacher Training University, Kazakhstan, Almaty*

ARTISTIC CHARACTER CREATIVITY OF M.MAKATYEV'S

Annotation

Mukagali Makataev is a poet who fluently knew all the wealth of Kazakh mental inheritance. Epithet, comparison, alliteration, assonance are basics of his works.

Writer enriched the Kazakh poetry with new own epithets, comparisons and the poetic expressions with new sounds. New dedications, repetitions, epiphora, anaphora what made poet are the poetic model of Kazakh poetry.

M.Makataev's major works are basically in the poetry, and his mastery is also in this genre. We see that the lyrical character's love to the motherland in his patriotic, nature lyrics, love poems, enchanting description in his natural portrayals charm all readers and teach sincerity against a false sense of love.

The writer's skill in using the words and the dimensions of poetry is unique. Poet showed a great word-stock and rhyme of Kazakh language. It is a sign of his unbridled study from precious treasure of national folklore and written literature. Rhyme, harmony of sounds, alliteration, assonance are some of the decoration shift of his poetry.

Keywords: by fearlessness, resoluteness, amazing gift of belief, unshakable confidence of the correctness.

Кіріспе. М.Мақатаев поэзиясының поэтикасы

Мұқағали Мақатаев – қазақ поэзиясының көкжиегін кеңітіп, мазмұнын тереңдетіп, пішінін жетілдіруге айтарлықтай үлес қосты. Сондықтан да ол қазіргі қазақ өлеңінің санаулы шеберлігінің санатына еркін енді.

Мұқағали Мақатаев өзінің шығармашылық сапарында эпикалық құлашын да кең танытқан тамаша талант. Ақын поэзиясының көркемдік ерекшеліктері, тілі мен стилі тегі жалпы поэтикасы нұсқалы бай. Ол арғы – бергі замандағы қазақтың әрлі де нәрлі асыл сөздерін мол игерген, жете меңгерген және өз шығармаларына сіңірген.

Ақынның «Бесік жыры» атты шығармасы қазақ поэзиясының интеллектуалдық биігінің бір белесіндегі десек, оған куә шығармада пенденің, адамның адамдығын ар сотының алдында айыра жіктеліп, өмір ұғымының Жер ананың әлдімен өрнектелуінде деп білеміз. Мұқағали Мақатаев шығармашылығындағы нұрлы ғаламның кульминациялық биігі осы «Бесік жырында» шыңдап көрсетіледі:

Әлди, әлди ақ балам,
Сор да жоқ мұнда, бақ та жоқ.
Атақ та құрмет, даңқ та жоқ,
Жетпейді мұнда есек те,
Жетпейді саған атқан оқ,
Әлди, әлди ақ балам,
Мәңгілік тыныш жат, балам.